

Frans in het mbo?

Van eind oktober 2011 tot en met januari 2012 is er een onderzoek gedaan naar de positie van het vak Frans in het middelbaar beroepsonderwijs. De vraag hiernaar werd gesteld door het sectiebestuur Frans van Levende Talen en de coördinatoren van de werkgroep docenten moderne vreemde talen in het mbo van SLO.

Als docenten Frans uit het (v)mbo bij elkaar zijn, wordt er vaak gesproken over de positie van het Frans in het mbo. Dan wil men weten hoeveel Frans er in het mbo gegeven wordt en waar, en of dat nou echt zo weinig is als iedereen zegt. Maar, of je nou navraag doet bij Levende Talen, het Cito, de MBO Raad of het ministerie van Onderwijs, niemand weet het antwoord op die vragen. Dat komt omdat in Nederland wel aantallen leerlingen van de verschillende vormen van onderwijs worden bijgehouden, namelijk op de teldatum 1 oktober, maar verder wordt er niet landelijk bijgehouden wie welke vakken volgt.

Een van de redenen waarom men wil weten hoeveel Frans er wordt gegeven op het mbo is de motivatievraag uit het vmbo: wat kan ik als vmbo-docent Frans tegen mijn leerlingen zeggen over het nut of de noodzaak van Frans voor een mbo-studie? We weten immers dat negentig procent van de vmbo-leerlingen naar het mbo gaat (Neuvel & Van Esch, 2005).

Kwalificatiedossiers

In het mbo kan een leerling worden opgeleid voor een groot aantal vakken. De ken-

nis en vaardigheden die van een gediplomeerde mbo'er worden verwacht, staan beschreven in zogenaamde kwalificatiedossiers. Deze worden opgemaakt door kenniscentra, organisaties die het contact onderhouden tussen beroepsonderwijs en bedrijfsleven. Bij bepaalde beroepsgroepen hoort een kenniscentrum. Administratieve beroepen vallen onder ECABO, beroepen in de groot- en kleinhandel vallen onder KCHandel en beroepen in horeca en toerisme vallen onder Kenwerk.

In kwalificatiedossiers is vaak sprake van een eerste, tweede of derde moderne vreemde taal. Het Frans wordt daarin dan nooit als te onderwijzen taal aangewezen. Wel staat er in die dossiers tot op welk niveau van het ERK de leerling in de eerste of de tweede mvt moet worden opgeleid. In het kwalificatiedossier Medewerker marketing en communicatie van het cohort 2011–2012 staan bijvoorbeeld voor de tweede mvt de volgende niveaueisen:

- luisteren: A2;
- lezen: B1;
- gesprekken voeren: A2;
- spreken: A2;
- schrijven: A2.

Dit betekent dat de leerlingen van die opleiding die in september 2011 zijn gestart, op bovenstaande niveaus zullen worden geëxamineerd voor het vak Frans of Duits. Voor Engels, de taal die ze allemaal als eerste mvt hebben, gelden hogere eisen.

Kwalificatiedossiers worden vrijwel allemaal per cohort aangepast. Dat geldt

zowel voor de eisen als de plaats in het dossier waar je die kunt vinden. Het cohort 2010–2011 van dezelfde opleiding kende voor de tweede mvt bijvoorbeeld de volgende niveaueisen:

- luisteren: B1;
- lezen: B1;
- gesprekken voeren: B1;
- spreken: A2;
- schrijven: A2.

De oplettende lezer ziet dat van het ene jaar op het andere het gewenste eindniveau voor luisteren en gesprekken voeren met één stap is verlaagd. Voor dergelijke veranderingen wordt nooit een motivatie gegeven.

Een ander voorbeeld van zo'n aanpassing is te vinden wanneer men de kwalificatiedossiers van de secretariële beroepen van dezelfde cohorten vergelijkt. Met ingang van september 2011 is de tweede mvt in de secretariële opleiding niveau 4 helemaal geschrapt. Dat betekent dus geen Duits of Frans meer in de secretaresseopleiding, tenzij het management van een school voor administratieve opleidingen zich extra inspant en de tweede mvt handhaaft.

Als het Frans dan klaarblijkelijk verdwijnt uit de secretariële opleidingen, waar wordt het dan nog wel gegeven? Een studie van de site <www.kwalificatiesmbo.nl> leert dat Frans of Duits in het schooljaar 2011–2012 nog op het rooster kan staan bij de volgende opleidingen: Medewerker marketing en communicatie, Luchtvaartdienstverlener, Exportmedewerker, Assistent-manager

Foto: Anda van Riet

internationale handel, Leisure & hospitality host of executive, Verkoper reizen of Manager verkoop reizen.

Is het zoeken naar opleidingen waarin het vak Frans op het rooster kan staan nog redelijk eenvoudig, de vraag hoeveel mbo-leerlingen met Frans op hun diploma de school verlaten is andere koek. Tot in de jaren negentig van de vorige eeuw werden mbo-examens landelijk afgenomen en kon je bij Cito navragen hoeveel examens Frans ze het land in hadden gestuurd. Vergeleek je dat aantal met het aantal examens Nederlands, dan wist je minimaal hoeveel leerlingen in het vak Frans examen hadden gedaan en hoeveel procent dat was van het totaal aantal eindexamenkandidaten. De politiek besliste echter dat het anders moest in het mbo: de docenten moesten hun examens zelf gaan maken en daarmee was het zicht op de aantallen verdwenen.

Onderzoeksgebied

Het echte onderzoekswerk bestond uit het speuren naar roc's met opleidingen waar (nog) Frans op het rooster staat, het vragen naar aantallen leerlingen die dat vak volgen en het zeuren om aantallen fte's die daarvoor ter beschikking worden gesteld. Dat laatste was bedoeld om erachter te komen hoeveel collega's er in deze branche werkzaam zijn.

Het onderzoeksgebied werd beperkt tot 'Nederland beneden de grote rivieren'. Daarvoor waren verschillende redenen: in je eentje ruim veertig roc's bena-

roc	totaal ll. Frans in roc	totaal ll. in roc	% Frans
Westerschelde	47	2408	1,95
Zeeland	80	7998	1,00
West Brabant	241	18854	1,28
Tilburg	80	11808	0,68
Rooi Pannen	356	6078	5,86
Koning Willem I	112	11847	0,95
Eindhoven	27	15819	0,17
Ter AA	30	4533	0,66
De Leijgraaf	18	6478	0,28
Nijmegen	46	11651	0,39
Gilde College	0	9805	0,00
Arcus	25	8276	0,30
Leeuwenborgh	63	7854	0,80
Da Vinci	23	8721	0,26
totaal	1148	132130	0,87

deren is een eindeloze opgave als er geen grote organisatie achter je staat; het onderzochte gebied omvat ruim 25 procent van alle mbo-leerlingen in Nederland en dat aantal kan representatief zijn voor het hele land; volgens de theorie dat je in het beroepsonderwijs regionaal gezien die mvt moet aanleren die gebruikt wordt in het buitenland dat het dichtst nabij ligt, ligt het voor de hand onderzoek omtrent het vak Frans te doen in de roc's die in de nabijheid van België liggen. Het werden dus 14 roc's.

Procedure

Degenen die iets kunnen weten omtrent de aanwezigheid van het vak Frans in de hierboven genoemde opleidingen en omtrent aantallen leerlingen, zijn natuurlijk de docenten Frans en in tweede instantie de managers die de opleidingen runnen waarin Frans kan voorkomen. De gevolgde procedure was het telefonisch of schriftelijk benaderen van deze personen, of bij hen op bezoek gaan, met de volgende vragen:

- In welke opleidingen van uw roc wordt het vak Frans gegeven?
- Hoeveel leerlingen/studenten hebben het vak Frans op het rooster staan bij die opleidingen?
- Hoeveel fte heeft de docent Frans daarvoor ter beschikking?
- Hoeveel leerlingen/studenten heeft uw roc?

De laatste vraag is bedoeld om het percentage leerlingen te kunnen uitrekenen dat Frans volgt in het mbo en dat te vergelijken met het percentage vmbo-leerlingen dat met Frans in het pakket naar het mbo is gegaan.

De resultaten

De meeste roc's hebben de hierboven genoemde opleidingen in huis waar Frans kan worden gegeven. De uitzondering is de opleiding Luchtvaartdienstverlening, die maar bij twee van de onderzochte roc's wordt aangeboden. Het vak Frans wordt echter niet altijd in al die opleidingen aangeboden. Als er opleidingen herca en/of toerisme worden aangeboden,

dan hebben die verhoudingsgewijs vaak veel leerlingen Frans. Er is ook één roc waar helemaal geen Frans wordt aangeboden, dit ondanks het feit dat een groot deel van het voedingsgebied van dit roc aan de Belgische grens ligt.

Van alle roc's in het onderzochte gebied zijn de aantallen leerlingen met Frans op het rooster boven water gekomen. Gemiddeld genomen heeft 0,87 procent van de mbo-leerlingen in het onderzochte gebied Frans op het rooster staan. Dit wil overigens niet zeggen dat hetzelfde percentage leerlingen de opleiding verlaat met het vak Frans op het diploma. Dat ligt lager omdat er 'onderweg' altijd leerlingen afvallen.

Het antwoord op de vraag over het aantal toebedeelde fte's werd lang niet altijd gegeven. De reden daarvoor is niet duidelijk. Uit de gegevens die wel zijn binnengekomen, vallen geen conclusies te trekken.

Voor het aantal leerlingen per roc is uiteindelijk een beroep gedaan op de MBO Raad, die de cijfers van de teldatum 1 oktober 2011 ter beschikking heeft gesteld.

De 'bijproducten'

Tijdens het schriftelijk en mondeling contact met docenten, managers, primedewerkers en beheerders van talentcentra komt vaak extra informatie naar boven die verder gaat dan de hierboven gevraagde getallen. Het betreft dan bijvoorbeeld de stabiliteit van de opgegeven getallen. Van een groot aantal scholen is nu al bekend dat het aantal studenten Frans in de toekomst lager zal worden. Een voorbeeld daarvan zijn de secretariële opleidingen, omdat daar nu nog wel Frans gegeven wordt in klas 2 en 3, maar vanaf schooljaar 2013–2014 niet meer. Daarnaast zijn er andere opleidingen waarvan de docenten nu al weten dat het vak Frans daar in de toekomst niet meer zal worden gegeven. Soms wordt daarvoor een toekomstige fusie als reden opgegeven. Er was zelfs een roc waar men

verklaarde dat er onderzoek gedaan zal worden bij de toeleverende vmbo's om te vragen of er nog behoefte is aan Frans in de opleidingen.

In een andere regio hebben de vmbo's gezamenlijk besloten om Frans en Duits alleen nog maar in klas 2 en 3 aan te bieden. De wens om een mbo-opleiding te doen waarin Frans voorkomt, zal dan wel heel erg klein zijn, en voor het betreffende roc dan weer een reden om maar helemaal af te zien van het aanbieden van het vak.

Dat brengt ons bij een andere veel gehoorde opmerking. Als docent Frans in het eerste jaar van een opleiding krijg je heel verschillende leerlingen binnen. Hun vooropleiding kan variëren van nul jaar Frans tot vier jaar met een diploma, en af en toe zit er iemand met drie of vier jaar havo bij. Wanneer deze leerlingen kiezen voor bijvoorbeeld de opleiding Assistent-manager internationale handel, moeten ze toch worden opgeleid tot niveau B1 voor alle vaardigheden en dan is twee tot tweeënehalf jaar les à raison van twee uur per week niet al te veel.

Een andere manier om met het vak Frans, en ook Spaans, om te gaan is het aanbieden als minor. Leerlingen kunnen dan kiezen uit vakken als fotografie, EHBO, makelaardij of een vreemde taal die niet in het lessenpakket van hun opleiding zit en volgen daarin een of meer semesters lang twee uur per week les. De voordelen voor een roc zijn duidelijk: je biedt een breed pakket aan je studenten aan, je komt op die manier aan je verplichte aantal uren en je hoeft je geen zorgen te maken over het door de leerlingen bereikte eindniveau, want daar kijkt de inspectie niet naar.

Conclusies

Er kan nu antwoord worden gegeven op de vraag wat er gebeurt met de leerlingen die een vmbo-examen Frans doen. In 2010 was dat 12,16 procent van het totaal (Albers & Erens, 2010). In het mbo blijkt minder dan 1 procent van de leerlingen

nog iets met dat vak te doen in een beroepsopleiding.

Kenniscentra en roc's motiveren hun aanbod van vreemde talen met de wet van vraag en aanbod: 'Als het niet gevraagd wordt, hoeft het ook niet te worden aangeboden'. Met name van vertegenwoordigers van het bedrijfsleven zou je toch een andere houding mogen verwachten. De toestand van de Nederlandse economie wordt onder andere beoordeeld aan de hand van de cijfers op de handelsbalans. Kijkend naar de positie van Frankrijk en België in de lijst van landen waarnaar Nederland exporteert, zie je dat deze twee landen heel belangrijk zijn, maar dat het aandeel van Frankrijk langzaam zakt. België neemt al jaren de tweede positie in, maar Frankrijk daalde in 2008 van positie drie naar positie vier, waar het nu nog staat (Atradius & Fenedex, 2011).

Dan is er ook nog het Verdrag van Lissabon, dat oproept om burgers toch minimaal twee vreemde talen aan te leren en de jaarlijks herhaalde opmerking in *Trends in export* (Atradius & Fenedex, 2011) bij 'knelpunten voor export': onvoldoende talenkennis (meer dan alleen Engels).

De achteruitgang van de positie van het vak Frans is door politieke besluitvorming veroorzaakt en kan alleen op die manier worden tegengehouden. Ligt hier een taak voor *Levende Talen* om 'Den Haag' te onderwijzen hoe dat zou moeten? ■

Frank Claessen

LITERATUUR

- Albers, R. V. J., & Erens, B. J. M. (2010). *Verslag van de examencampagne 2010 voortgezet onderwijs*. Arnhem: Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling.
- Atradius & Fenedex. (2011). *Trends in export 2011*. Amsterdam/Den Haag: Atradius/Fenedex. Geraadpleegd via <http://www.atradius.nl/images/stories/Trends%20in%20Export/trends%20in%20export%202011.pdf>
- Neuvel, J., & Esch, W. van. (2005). *De doorstroom van vmbo naar mbo: Een onderzoek naar de doorstroomregeling en de relatie tussen het beroepsperspectief en de beroepsopleiding in het mbo*. 's-Hertogenbosch: CINOP.

LEVENDE Talen

ARCHIEF LTM EN LTT NU ONLINE

Sinds kort zijn de archieven van *Levende Talen Tijdschrift* en *Levende Talen Magazine* online te raadplegen voor iedere belangstellende. Op de site <www.lt-tijdschriften.nl> zijn de recente edities en oude jaargangen van LTM en LTT te vinden. *Levende Talen* heeft ervoor gekozen om deze archieven open te stellen voor iedereen. Voor raadpleging ervan hoeft u dus geen lid te zijn.

In het archief van *Levende Talen Tijdschrift* staan alle artikelen die in elk nummer zijn gepubliceerd. Het archief gaat nu enkele jaargangen terug, maar binnenkort zullen ook eerdere jaargangen worden toegevoegd.

Het archief van *Levende Talen Magazine* biedt niet de gehele inhoud van elk nummer, maar wel de vier hoofdartikelen. Ook hier zullen binnenkort meerdere jaargangen nog worden toegevoegd.

U kunt in het archief zoeken op titel, auteur, datum, taal, trefwoord en samenvatting. Het is echter ook mogelijk om de volledige teksten te doorzoeken, de zogenaamde *full-text search*. Van elk artikel is een korte samenvatting opgenomen, maar ook de volledige, opgemaakte tekst is beschikbaar in pdf-formaat.